

مبانی و آثار سلسله مراتب قوانین و منابع حقوق بامطالعه انتقادی در حقوق ایران

نویسندگان:

۱. اقبال علی میرزائی (نویسنده مسئول)

استادیار گروه حقوق دانشگاه کردستان. سنندج. ایران

۲. نریمان نثری

دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق خصوصی دانشگاه گیلان. رشت. ایران

چکیده

بحث از سلسله مراتب قوانین کمابیش در نوشته‌های حقوقی دیده می‌شود اما، درباره سلسله مراتب منابع حقوق کمتر سخن رفته است. به‌ویژه که نظریه سنتی در این باره دست خوش دگرگونی شده است. به‌علاوه، در نظام حقوقی ما در پاره‌ای موارد قانون‌گذار از قواعد و آثار سلسله مراتب قوانین و منابع حقوق تخطی کرده است؛ چنان که از سویی، در قانون پیشین آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری، ممنوعیت تغییر آرای وحدت رویه توسط دیوان عالی کشور مقرر شده بود و از سوی دیگر، قانون جدید دیوان عدالت اداری، آیین نامه‌های مصوب رئیس قوه قضائیه را از نظارت دیوان مزبور خارج دانسته است. افزون بر این‌ها، در اندیشه‌های حقوقی، اختیار دادگاه‌ها مبنی بر تطبیق قوانین عادی با قانون اساسی محل تردید و اختلاف واقع شده است.

در این مقاله ضمن مطالعه در حقوق ایران، انحراف‌ها از قواعد ناظر به سلسله مراتب قوانین در بوتۀ نقد قرار گرفته است. همچنین، با تفکیک دو مفهوم نفوذ و اعتبار قانون، میان اندیشه‌های رایج داوری شده و این عقیده تأیید و تقویت شده که پیش‌بینی شدن مرجع صالح برای ابطال قوانین مغایر با قانون بالاتر نافی اختیار دادگاه‌ها مبنی بر تفسیر و رفع تعارض قوانین نیست. بر این مبنا، مراجع قضائی در صورت احراز مغایرت قانون با قانون برتر، حق استناد به آن ندارند؛ وگرنه در به‌هم ریختن نظم حقوقی با مرجع وضع‌کننده قانون فروتر هم‌داستان خواهند شد.

واژگان کلیدی: قوانین، منابع، برتر، فروتر، تعارض